

Liidu õigusega on vastuolus liikmesriigi õigusnormid, mis takistavad kohtul, kellele on esitatud diskrimineerimise väitel põhinev kahju hüvitamise nõue, tuvastada diskrimineerimise asetleidmist, kui kostja nõustub nõutud hüvitist maksma, kuid diskrimineerimist omaks ei võta

Ainuüksi rahasumma maksmine ei taga isikule, kes nõuab tema diskrimineerimise tuvastamist, tõhusat kohtulikku kaitset

Lennuettevõtja Braathens Regional Aviation AB (edaspidi „Braathens“) teenindataval Rootsi siselennul otsustas lennuki kapten 2015. aastal, et Stockholmis (Rootsi) elav Tšiili päritolu reisija peab läbima täiendava julgeolekukontrolli.

Tegutsedes selle reisija nimel, kes leidis, et teda diskrimineeriti välimuse ja etnilise kuuluvuse tõttu, esitas Diskrimineeringsombudsmannen (võrdõigusvolinik) Stockholms tingsrättile (Stockholmi esimese astme kohus, Rootsi) hagi, paludes mõista Braathensilt reisija kasuks välja hüvitise diskrimineerimise eest.

Braathens nõustus nõutud summa tasuma, ent diskrimineerimist ei tunnistanud. Seetõttu mõistis Stockholms tingsrätt nõutud summa välja, kuid tunnistas vastuvõetamatuks Diskrimineeringsombudsmanneni nõude teha tuvastusotsus diskrimineerimise asetleidmise kohta. Nimetatud kohus leidis, et Rootsi menetlusõiguse kohaselt on Braathensi õigeksvõtt talle siduv ja seetõttu peab ta kohtuasja lahendama ilma võimaliku diskrimineerimise asetleidmist hindamata. Diskrimineeringsombudsmannen esitas Stockholms tingsrätti otsuse peale apellatsioonkaebuse ja kui see rahuldamata jäeti, kaebas ta asja edasi Högsta domstolenile (Rootsi kõrgeim kohus).

Kuna Högsta domstolenil tekkis kahtlus, kas Rootsi õigusnormid on kooskõlas nõuetega, mis tulenevad direktiivist 2000/43¹ millega rakendatakse võrdse kohtlemise põhimõtte sõltumata isikute rassilisest või etnilisest päritolust, tõlgendatuna lähtuvalt Euroopa Liidu põhiõiguste harta (edaspidi „harta“) artiklist 47, mis annab igale isikule õiguse tõhusale kohtulikule kaitsele, otsustas ta pöörduda Euroopa Kohtu poole küsimusega, kas kohus peab juhul, kui kostja võtab hüvitise nõude õigeks, siiski saama end diskrimineerituks pidava poole taotlusel hinnata diskrimineerimise asetleidmist.

Euroopa Kohtu hinnang

Sissejuhatuseks märkis Euroopa Kohus, et direktiivi 2000/43 eesmärk on kehtestada raamistik rassilise või etnilise päritolu alusel diskrimineerimise vastu võitlemiseks, et tagada võrdse kohtlemise põhimõtte kohaldamine liikmesriikides. See põhimõte nõuab, et isikutele, kes leiavad, et neid on sellisel põhjusel diskrimineeritud, tuleb tagada õiguse võrdsele kohtlemisele tõhus kohtulik kaitse olenemata sellest, kas nad pöörduvad kohtusse otse või mõne ühingu, organisatsiooni või muu juriidilise isiku kaudu. Sanktsioonide süsteem, mis on kehtestatud selle direktiivi ülevõtmiseks liikmesriigi õiguskorda, peab lisaks tagama direktiivist tulenevate õiguste tegeliku ja tõhusa kaitse. Sanktsioonide rangus peab vastama nende rikkumiste raskusele, mille

¹ Nõukogu 29. juuni 2000. aasta direktiiv 2000/43/EÜ, millega rakendatakse võrdse kohtlemise põhimõtte sõltumata isikute rassilisest või etnilisest päritolust (EÜT 2000, L 180, lk 22; ELT eriväljaanne 20/01, lk 23).

eest neid määratakse, ning eelkõige peab neil olema tegelik hoiatav mõju ning need peavad järgima proportsionaalsuse üldpõhimõtet.

Euroopa Kohus otsustas sellega seoses, et direktiivi 2000/43 artiklitega 7 ja 15 on harta artiklit 47 silmas pidades **vastuolus liikmesriigi õigusnormid, mis takistavad kohtul, kellele on esitatud kahju hüvitamise nõue, mis põhineb selle direktiiviga keelatud diskrimineerimise väitel, läbi vaadata diskrimineerimise asetleidmise tuvastamise nõuet, kui kostja nõustub nõutud hüvitist maksma, kuid diskrimineerimist omaks ei võta.**

Esimesena tuleneb direktiivi 2000/43 artiklist 7 nimelt, et kõikidel isikutel, kes leiavad, et neid on rassilise või etnilise päritolu alusel diskrimineeritud, peab juhul, kui kostja väidetavat diskrimineerimist omaks ei võta, olema võrdse kohtlemise põhimõttest tulenevate õiguste maksmapanekuks toimivas menetluses võimalik nõuda, et kohus teeks otsuse niisuguste õiguste võimaliku rikkumise kohta. Järelikult **ei taga ainuüksi rahasumma maksmine sellise isiku tõhusat kohtulikku kaitset, kes nõuab niisuguse rikkumise aset leidmise tuvastamist.**

Teisena ei taga sellised liikmesriigi õigusnormid, nagu on kõne all põhikohtuasjas, ei hüvitavat ega hoiatavat mõju, mis peab liikmesriikide poolt direktiivi 2000/43 artikli 15 alusel ette nähtud sanktsioonidel olema selle direktiivi üle võtvate riigisiseste õigusnormide rikkumise korral. **Rahasumma maksmisest ei piisa nimelt sellise isiku nõuete rahuldamiseks, kes soovib, et talle tekitatud mittevahalise kahju hüvitamiseks tunnustataks eelkõige seda, et teda on diskrimineeritud.** Samuti **ei saa rahasumma maksmise kohustus tagada, et see avaldab diskrimineerimise toimepanijale tegelikku hoiatavat mõju,** kui kostja vaidleb vastu mis tahes diskrimineerimise asetleidmisele, kuid peab kulude ja maine seisukohast otstarbekamaks maksta hageja nõutud hüvitist. Euroopa Kohus täpsustas ka, et võimalus esitada kuriteoteade kriminaalmenetluse alustamiseks ei võimalda sellise menetluse eesmärkide ja sellega lahutamatu seotud piirangute tõttu korvata seda, et tsiviilõiguslikud õiguskaitsevahendid ei ole viidatud direktiivi nõuetega kooskõlas.

Kolmandana rõhutas Euroopa Kohus, et seda tõlgendust ei sea kahtluse alla sellised menetlusõiguse põhimõtted või kaalutlused nagu dispositiivsuse põhimõte, menetlusökoonomia põhimõte ja soov soodustada vaidluste lahendamist kompromissiga. Sellised liikmesriigi õigusnormid, nagu on kõne all põhikohtuasjas, annavad nimelt esiteks kontrolli vaidluse üle kostjale, mistõttu hagejal ei ole juhul, kui kostja tema hüvitisenõude õigeks võtab, enam võimalik saada asja menetlevalt kohtult otsust tema nõude aluse kohta ega esitada vastuväiteid tema algatusel alustatud kohtuasja lõppemisele. Teiseks ei rikuks liikmesriigi kohus ka mingil moel dispositiivsuse põhimõtet, kui ta hoolimata sellest, et kostja nõustub hageja nõutud hüvitise maksmisega, analüüsiks hagi aluseks olevat hageja väidet arvestades seda, kas diskrimineerimine leidis aset või mitte, sest selline analüüs puudutab kahju hüvitamise nõude alust, mis kuulub hagiavalduuses määratletud vaidluse eseme hulka.

Neljandana nentis Euroopa Kohus viimaks, et põhimõtteliselt ei kohusta liidu õigus liikmesriike kehtestama oma riigisisestes kohtutes isikutele liidu õigusest tulenevate õiguste kaitsmiseks muid õiguskaitsevahendeid kui need, mis on sätestatud riigisiseses õiguses. Sellele vaatamata märkis ta, et käesoleval juhul **ei tulene liidu õiguse järgimise vajadusest nõuet kehtestada uus õiguskaitsevahend, vaid see piirdub nõudega, et liikmesriigi kohus keelduks kohaldamast menetlusnormi, mis takistab tal tegemast otsust väidetava diskrimineerimise asetleidmise kohta,** kuivõrd selline menetlusnorm ei ole vastuolus mitte ainult direktiivi 2000/43 artiklitega 7 ja 15, vaid ka harta artikliga 47. Need direktiivi artiklid nimelt üksnes täpsustavad õigust tõhusale õiguskaitsevahendile, nagu see on tagatud harta artikliga 47, mis on iseenesest piisav selleks, et eraõiguslikel isikutel tekiks õigus, millele nad saavad omavahelistes kohtuvaidlustes tugineda.

MÄRKUS: Eelotsusetaotlus võimaldab liikmesriikide kohtutel taotleda kohtuvaidluste lahendamisel Euroopa Kohtult liidu õiguse tõlgendamist või liidu õigusakti kehtivuse üle otsustamist. Euroopa Kohus ei lahenda riigisisest kohtuvaidlust. Kohtuasja lahendamine kooskõlas Euroopa Kohtu otsusega on liikmesriigi kohtu ülesanne. Euroopa Kohtu otsus on ühtlasi siduv ka teiste liikmesriikide kohtutele, kes lahendavad sarnast probleemi.

Ajakirjandusele mõeldud mitteametlik dokument, mis ei ole Euroopa Kohtule siduv.

Otsuse [terviktekst](#) on CURIA veebileheküljel alates selle kuulutamise päevast.

Täiendavat teavet annab Gitte Stadler, ☎ (+352) 4303 3127